

बिलीफ बायोटेक, चिपरी
ता. शिरोळ, जि. कोल्हापूर
मो. नं. 9850895072, 8275002072, 9850301072

आंबा लागवड तंत्रज्ञान

आंबा हे भारताचे राष्ट्रीय फळ असून जगाच्या एकूण आंबा उत्पादनापैकी 43 टक्के आंबा उत्पन्न एकट्या भारत देशात होते. महाराष्ट्रामध्ये आंब्याची लागवड 4.75 लाख हेक्टर असून एकूण फळ क्षेत्रापैकी जवळपास 42 टक्के क्षेत्र आंबा पिकाखाली आहे.

आंब्याच्या योग्य वाढीसाठी जमिन मध्यम प्रकारची, खोल व पाण्याचा निचरा होणारी असावी. आंबा उत्पादनासाठी 10°C ते 42°C तापमानाची गरज असते. आंबा मोहोर येण्यासाठी तापमान 15°C पर्यंत खाली येणे गरजेचे असते, मात्र फळधारणेसाठी 20°C ची गरज असते. दव व धुके यांचा आंबा पिकावर अनिष्ट परिणाम होतो.

* आंबा लागवडीची तयारी –

आंब्याच्या महत्वाच्या 25 ते 30 जाती आहेत. त्यापैकी केसर ही जात उत्कृष्ट आहे. फळाना केसरासारखा सुवास असतो. या जातीची फळे रसासाठी तसेच कापून खाण्यासाठी उत्तम असतात. केसर या जातीची हापूस पेक्षा 2 ते 3 पटीने जास्त उत्पन्न येत असल्याने कोकण विभागासाठी तसेच संपूर्ण महाराष्ट्रात या जातीची शिफारस करण्यात आली आहे.

जमिनीच्या उताराच्या दिशेने, शक्यतो दक्षिण- उत्तर जेसीबीच्या सहाय्याने 14 फुट अंतरावर 2 ते 3 फुट खोल जमीन उकरून हालवून घ्यावे. नंतर त्या चरीमध्ये एकरी 3 ते 4 ट्राली शेणखत पसरून मिक्स करून घ्यावे. नियोजित अंतरावर एक फुट खोल खड्डा काढावा. प्रथम त्या खड्ड्यामध्ये 5 ग्रॅम रिजेंट ग्रॅन्युअल टाकावे. नंतर 100 ग्रॅम निंबोळी पेंड + 100 ग्रॅम सिंगल सुपर फॉस्फेट मिक्स करून टाकावे. त्यावर 500 ग्रॅम ते 1 किलो गांडूळ खत टाकावे. व त्यावर रोप लावावे.

पिशवी ब्लेडने कापून बाजूला टाकावे मुळाभोवती असलेला मातीचा गोळा फुटणार नाही याची दक्षता घ्यावी. सदर गोळा दोन्ही हातानी धरून खड्ड्यात ठेवावा व माती भरून अगोदर हाताने नंतर अलगत पायाने दाबावे. रोप लावताना रोपांचे कलम

जमिनीच्या वर राहिल याची काळजी घ्यावी. रोप लागणीनंतर लगेच पाणी द्यावे. जर कलमांवर प्लॅस्टिकची पट्टी असेल तर लागणीनंतर 8 दिवसांनी पट्टी कापून काढावी.

आंबा लागवड झाल्यापासून पहिले 2 ते 3 वर्षे नियमित पाणी देणे गरजेचे आहे. त्यानंतर हे पीक कमी पाण्यावर सुध्दा चांगले येवू शकते.

* आंबा लागवडीचे अंतर

एकरी रोपांची संख्या

▪ 14 फुट X 3 फुट	-	1000 रोपे
▪ 14 फुट X 4 फुट	-	770 रोपे
▪ 14 फुट X 5 फुट	-	622 रोपे
▪ 14 फुट X 6 फुट	-	520 रोपे

▪ हाय डेन्सीटी लागवडीमध्ये

- 1) दुसऱ्या वर्षी प्रत्येकी 4-4 फळे मिळाल्यास = 1 टन,
  - (एक फळ सरासरी 250 ग्रॅम) एकरी 1000 रोपांपासून 1 टन आंबा उत्पादन मिळेल.
- 2) तिसऱ्या वर्षी प्रति झाड 10 ते 12 फळे मिळाल्यास = 2.5 टन,
- 3) चौथ्या वर्षी प्रती झाड 20 ते 25 फळे मिळाल्यास = 4 टन,
- 4) पाचव्या वर्षी प्रती झाड 40 ते 45 फळे मिळाल्यास = 10 टन आंबा उत्पादन घेता येते.

* आंबा कलमांची निगा –

आंबा रोपांची लागण झाल्यानंतर रोपास बांबूच्या काठीने आधार देणे आवश्यक आहे. रोप लागू झाल्यानंतर जमिनीपासून 2 फुट उंचीवर कट करणे. कट केलेल्या ठिकाणी 4-5 फुटवे निघतील ते परत 1 ते 1 ½ फुट अंतरावर कट करावे. म्हणजे प्रत्येकी 4-5 प्रमाणे 16 ते 20 फांद्या तयार होतील झाडाला चांगला आकार येईल. कलमांचे बुरशीजन्य रोगापासून संरक्षण करण्यासाठी बुंध्यावर बोर्डो पेस्ट लावावे.

* बोर्डो पेस्ट तयार करण्याची पध्दत –

एका बादलीत 4 लिटर पाण्यात 1 किलो मोरचूद विरघळवीने. दुसऱ्या बादलीत 4 लिटर पाण्यात 1 किलो चुना विरघळवीने. दुसऱ्या दिवशी 4 लिटर मोरचूदच्या द्रावणात चुन्याची निवळी हळूहळू ओतने 7 PH ला थांबणे. नवीन 1 लिटर पाण्यात 20 मिली नुवान व 50 ग्रॅम बाविस्टीन विरघळून घेणे ते औषध बोर्डो पेस्टमध्ये मिक्स करणे व तयार झालेले पेस्ट खोडावर ब्रशच्या सहाय्याने लावून घेणे.

* आंबा पिकावरील किडी व रोगाचे व्यवस्थापन -

आंब्याच्या कोवळ्या पालवीवर तुडतुडे, फूलकिडे, अळी यांचा प्रादुर्भाव होत असल्याने वेळचे वेळी फवारणी ही महत्वाची आहे. तसेच करपा व भूरी या बुरशीजन्य रोगाचा प्रादुर्भाव 20°C ते 25°C तापमानास वाढते. तरी गरजेनुसार खालील कोणत्याही औषधांची फवारणी करावी.

* तुडतुडे, फूलकिडे साठी –

नुवान, कॉन्फीडोर (इमिडाक्लोरोफीड), अॅक्ट्रा, पेगासस, रिजेंट, एक्झाडोस

* करपा व भूरीसाठी –

बुन (मायक्लोब्युटॅनिल 10 टक्के), M 45, कॅन्टाफ (हेक्झाकोनेझोल 5EC), स्कोर, बाविस्टीन, C.O.C. इ. औषधांचा वापर करावा.

* खत व्यवस्थापन –

आंबा कलमे जोमाने वाढण्यासाठी लागणीनंतर 15 दिवसांनी प्रती कलमास नत्र = 70 ग्रॅम, स्फुरद = 25 ग्रॅम, पालाश = 30 ग्रॅम, देणे गरजेचे आहे.

∴ झाडापासून 1 फुट अंतरावर प्रती एकरी खालील खते टाकून मातीखाली मुजवून घेणे.

- 10: 26: 26 = 50 किलो,
- युरीया = 50 किलो,
- MgSo₄ = 25 किलो,
- मल्टीप्लेक्स/सुक्षअन्नद्रव्य = 10 किलो,
(एकत्र करून टाकणे व माती आड करणे)

❖ लागणीनंतर 6 महिन्यांनी हाच डोस परत टाकणे.

❖ जमिनीत ज्या ठिकाणी ओलावा असते तेथेच रासायनिक खते टाकणे.

* संजिवकांचा वापर -

पॅक्लोब्युट्रोझोल हे संजिवक वर्षातून एकदा आंब्याला मोहोर येण्याअगोदर 90 ते 120 दिवस आधी द्यावे. झाडांचा व्यास मोजून प्रती मिटर 0.75 ग्रॅम पॅक्लोब्युट्रोझोल (3.25 मिली कल्टार) 3-4 लिटर पाण्यामध्ये मिक्स करून झाडाच्या विस्ताराच्या आत सर्व बाजूस सम प्रमाणात 10-12 सेमी खोलीच्या खड्यामध्ये ओतावे व खड्डे मातीने भरून घ्यावे.

* जिवामृताचा वापर -

आंबा पिकाला जिवामृतचा वापर खूप फायदेशीर ठरले आहे. म्हणून पावसाळ्यात 6 वेळा, थंडीत 4 वेळा व उन्हाळ्यात 2 वेळा जिवामृताचा वापर करावा.

* जिवामृत तयार करण्याची पध्दत -

200 लिटर पाण्यात 10 किलो देशी गाईचे ताजे शेण + 5 लिटर देशी गाईचे गोमूत्र + 1 किलो काळा गुळ + 1 किलो बेसन पिठ + 1 मुठ बांधावरची माती यामध्ये गरजेनुसार अँझोटोबॅक्टर, P.S.B., K.A.B. ट्रायको, मेटॉरिझम, व्हर्टिसिलीयम, बिव्हेरिया इ. जिवामृताचा वापर करू शकता. तयार झालेले द्रावण दररोज सकाळी व सायंकाळी काठीच्या सहाय्याने 10 मिनीटे क्लॉकवाईज फिरविणे व 2-3 दिवसांनी हे द्रावण एक एकर साठी आळवणी करणे.

जिवामृताच्या वापरामुळे आंबा झाडांची खूप निरोगी व सशक्त वाढ होते.

* High Density Plantation चे फायदे-

- 1) कमी क्षेत्रामध्ये अधिक उत्पन्न
- 2) झाडे लहान असल्याने छाटणी व विरहनी करणे सोपे.
- 3) फवारणी व्यवस्थित करता येते.
- 4) फळे पानाखाली सुरक्षित रहातात. वारा, वादळ, गारपीठ इ. चा परिणाम सहजासहजी होत नाही.
- 5) पक्व फळे देठासह हताने काढता येतात. त्यामुळे फळांची प्रत, गुणवत्ता चांगली राहते.

* महत्वाच्या सुचना -

- प्रत्येक ओळीला दोन्ही बाजूस दोन लॅटरल टाकावे.
- हवामानानुसार पाण्याचे नियोजन करावे.
- माती परीक्षण व पाणी परीक्षण नुसार खतांचे नियोजन करावे.
- जिवामृताचा वापर, जिवामृत व नैसर्गिक पालापाचोळाचे आच्छादन खूप फायदेशीर आहे.

